

Republika e Kosovës

Republika Kosova - Republic of Kosovo

Qeveria - Vlada - Government

Ministria e Industrisë, Ndërmarrësisë dhe Tregtisë

*Ministarstvo Industrije, Preduzetništva i Trgovine - Ministry of Industry, Entrepreneurship
and Trade*

Izveštaj o Sprovođenja Strategije za Industrijski Razvoj i Podrška Poslovanju i Akcioni Plan 2023-2025

(2023)

Mart, 2024

SADRŽAJ

	Spisak Skraćenica.....	2
	Spisak Grafikona.....	3
	Spisak Tabela.....	3
I	IZVRŠNI SAŽETAK.....	4
	Metodologija.....	5
	Strateški Ciljevi Dokumenta.....	5
II	NAPREDAK U SPROVOĐENJU CILJEVA STRATEGIJE.....	6
	Napredak u odnosu na strateški cilj 1: Proširenje/obim industrijske proizvodnje.....	16
	Napredak prema strateškom cilju 2: Smanjenje industrijskog trgovinskog deficita.....	18
	Napredak u odnosu na strateški cilj 3: Stvaranje boljeg i inkluzivnijeg zapošljavanja.....	19
	Napredak u odnosu na strateški cilj 4 Strateški cilj: Olakšavanje kružne i zelene industrije.....	21
	Napredak u odnosu na strateški cilj 5 Strateški cilj: Maksimiziranje interne korist.....	23
III	GLAVNI POKAZATELJI UTICAJA MERA ZA OSTVARIVANJE STRATEŠKIH CILJEVA.....	25
	Strateški cilj 1: Proširenje industrijske proizvodnje.....	25
	Strateški cilj 2: Smanjenje industrijskog trgovinskog deficita.....	26
	Strateški cilj 3: Stvaranje boljeg i inkluzivnijeg zapošljavanja.....	27
	Strateški cilj 4: Olakšavanje kružne i zelene industrije.....	28
	Strateški cilj 5: Maksimiziranje interne korist.....	29
IV	RIZIKE I KORAKE ZA NJIHOVO REŠAVANJE.....	30
	Problemi i rizici.....	30
	Naredni koraci.....	30

Spisak skraćenica

ASK – Agencija za Statistiku Kosova

EBOR– Evropska Banka za Obnovu i Razvoj

BDP – Bruto Domaći Proizvod

DAK- Direkcija za Akreditaciju Kosova

DI- Departman za Industriju

GIZ – Nemačka Agencija za Međunarodnu Saradnju

KIESA- Kosovska Agencija za Investicije i Podršku Preduzećima

MIPT-Ministarstvo Industrije, Preduzetništva i Trgovine

MFRT – Ministarstvo Finansija, Rada i Transfera

SST - Sporazum o Slobodnoj Trgovini

COR – Ciljevi Održivog Razvoja

PSVD- Razvoj Radne Snage Predvođen Privatnim Sektorom/Projekat IREKX-a/USAID-a

VK- Vlada Kosova

SIR&PP – Strategija za Industrijski Razvoj i Podrška Pposlovanju

NSR- Nacionalna Strategija za Razvoja

UNDP – Program Ujedinjenih Nacija za Razvoj

USAID- Američka Agencija za Međunarodni Razvoj

DVP- Dodatna Vrednost Proizvodnje

UP- Ured Premijera

Lista grafikona

Grafikon 1.	Procenat realizovanih, djelimično realizovanih i nerealizovanih aktivnosti.....	6
Grafikon 2.	Aktivnosti koje su sprovedene, delimično sprovedene i nesprovedene u periodu (jul-avgust 2023. godine), prema strateškim ciljevima.....	7
Grafikon 3.	Procenat aktivnosti sprovedenih, delimično sprovedenih i nesprovedenih tokom perioda (jul-avgust 2023. godine), prema specifičnim ciljevima Strateškog cilja 1.....	16
Grafikon 4.	Aktivnosti koje su sprovedene, delimično sprovedene i nesprovedene u periodu (jul-avgust 2023. godine), u skladu sa specifičnim ciljevima Strateškog cilja 2.....	18
Grafikon 5.	Aktivnosti koje su sprovedene, delimično sprovedene i nesprovedene u periodu (jul-avgust 2023. godine), u skladu sa specifičnim ciljevima Strateškog cilja 3.....	20
Grafikon 6.	Aktivnosti koje su sprovedene, delimično sprovedene i nesprovedene u periodu (jul-avgust 2023. godine), u skladu sa specifičnim ciljevima Strateškog cilja 4.....	22
Grafikon u 7.	Aktivnosti koje su sprovedene, delimično sprovedene i nesprovedene u periodu (jul-avgust 2023. godine), u skladu sa specifičnim ciljevima Strateškog cilja 5.....	23

Spisak tabela

Tabela 1.	Sprovođenje aktivnosti SIRPP-a - 2030, Akcionog Plana 2023-2025, za period (jul - decembar 2023).....	8
Tabela. 2.	Strateški cilj: Proširenje industrijske proizvodnje i indikatori delovanja.....	25
Tabela. 3.	Strateški cilj: Smanjenje trgovinskog deficita i indikatori delovanja.....	26
Tabela. 4.	Strateški cilj: Stvaranje boljeg i inkluzivnijeg zapošljavanja i indikatori delovanja.....	27
Tabela. 5.	Strateški cilj: Olakšavanje cirkularne i zelene industrije i indikatori delovanja.....	28
Tabela. 6.	Strateški cilj: Maksimiziranje internog profita i indikatori delovanja.....	29

IZVRŠNI SAŽETAK

Strategija za Industrijski Razvoj i Podršku Poslovanju (SIRPP) 2030 i Akcioni Plan (2023-2025), usvojeni su u junu 2023. Strategiju je pripremila Vlada Kosova (VK) da obezbedi stratešk okvir politika za podsticanje industrijskog razvoja. Izrada ovog strateškog dokumenta izražava značaj koji VK pridaje proizvodnom sektoru u postizanju strukturne transformacije kosovske privrede.

Vizija industrijske politike Kosova je da će se „do 2030. kosovska industrija transformisati u više globalno integrisanoj industriji koja je u stanju da proizvodi proizvode sa visokom dodatnom vrednošću i pruži pristojno zaposlenje”.

Industrijska politika je izrađena koristeći dobro poznatu metodologiju „*Podizanje kvaliteta industrijskih politika*“, koja je stvorena da podrži zemlje u razvoju sveobuhvatnih industrijskih politika zasnovane na čvrstoj dijagnostici. Logika intervencije industrijske politike razvijena je, prvo, definisanjem relevantnih strateških ciljeva Nacionalne Strategije Razvoja (NSR 2030), na koje bi pozitivno uticala rastuća industrijska baza. Drugo, na osnovu ovih usklađivanja sa NSR-om, formulisani su konkretni ciljevi industrijske politike. Treće, razumevanjem fundamentalnih nedostataka u strukturi industrijskih kapaciteta na Kosovu, mogu se identifikovati specifične promene (u daljem tekstu „podciljevi“) koje su potrebne za postizanje ciljeva industrijske politike. Četvrto, identifikovani podciljevi pružili su osnovu za razvoj glavnih akcija industrijske politike i ukupnog akcionog plana.

Ciljevi i podciljevi Industrijske politike su identifikovani na osnovu sveobuhvatne analize ekonomskog, socijalnog i ekološkog učinka proizvodnog sektora.

Da bi se olakšalo razotkrivanje razvojnog potencijala proizvodnog sektora na Kosovu i doprinelo postizanju strateških ciljeva NSR-a 2030, strategija ima pet ciljeva politike: 1) Proširenje/širenje industrijske proizvodnje; 2) Smanjenje industrijskog trgovinskog deficita; 3) Stvaranje pristojnog i inkluzivnog zapošljavanja; 4) Podržavanje rasta zelene i cirkularne industrije i 5) Maksimiziranje rasta interne profitabilnosti. Postizanje ovih ciljeva politike zavisi od značajnih promena koje je potrebno izvršiti u 16 specifičnih ciljeva i 75 aktivnosti.

Izveštaj o praćenju za 2023. godinu ima za cilj da pruži ukratko sprovođenja strateških ciljeva, konkretnih ciljeva i aktivnosti Akcionog Plana SIRPP-a 2030.

Strategija za Industrijski Razvoj i Podrške Poslovanju 2030. je horizontalno povezana sa drugim institucijama i donatorima. Tokom procesa praćenja došlo je do kašnjenja i nedostavljanja potpunih podataka za sprovođenje aktivnosti od strane institucija nadležnih za sprovođenje aktivnosti SIRPP-a. Usvajanje strategije 29. juna 2023. godine uticalo je na kašnjenje u sprovođenju nekih aktivnosti planiranih za realizaciju u 2023. godini, kao i na nemogućnost obezbeđivanja podataka indikatora za 2023. godinu.

Metodologija

Sprovođenje aktivnosti Strategije za ovaj izveštaj zasniva se isključivo na izveštavanjima nadležnih i pratećih institucija za realizaciju aktivnosti. Jedinice, departmani, odnosno institucije koje su obuhvaćene u izveštavanju su prema odluci od 13. novembra 2023. godine, prema kojoj je formirano Međuministarsko koordinaciono telo radi obezbeđenja redovnog praćenja i procene, obavljanja privremenih pregleda i konačnu procenu Strategije.

Sastavljeni su obrasci za izveštavanje, slanjem zahteva za izveštavanje nadležnim i pratećim institucijama odgovarajućih aktera Strategije koji su trebali da izveštavaju. Način izveštavanja aktera zasnivan je na slanju doprinosa putem e-pošte. Departman za industriju je poslalo formulare za izveštavanje (prema gore opisanoj strukturi) putem elektronske pošte svim članovima međuministarskog koordinacionog tela za sprovođenje i praćenje Strategije. Članovima je dat rok od oko dve nedelje da prijave svoje doprinose slanjem popunjenih obrazaca Departmanu za industriju.

Nakon slanja popunjenih obrazaca, Departman za industriju je konsolidovao doprinose i razvijena je analiza. Analiza doprinosa u pojedinim slučajevima praćena je tematskim sastancima sa nadležnim službenicima, ali i dodatnom korespondencijom putem elektronske pošte radi dobijanja dodatnih informacija za sprovođenje aktivnosti. Kvalitet izveštavanja treba se poboljšati u drugim izveštajima. Generalno, izveštavanje aktera je ograničeno na izveštavanje o sprovođenju aktivnosti tokom 2023. godine, ne pružajući proizvod.

Uticaj na implementaciju indikatora nije bilo moguće izmeriti pošto je strategija usvojena 29.06.2023, takođe podaci indikatora su prilično složeni podaci i moraju se dobiti iz više izvora, koji za 2023. godinu nisu još objavljeni.

Strateški Ciljevi Dokumenta

Ciljevi industrijske politike su konkretni i merljivi ciljevi koji izražavaju zašto Kosovo sledi industrijsku politiku i koje promene tačno, VK pokušava da postigne u sektoru proizvodnje. Ciljevi industrijske politike pripadaju nivou uticaja logike intervenisanja.

Da bi se olakšalo razotkrivanje razvojnog potencijala proizvodnog sektora na Kosovu i doprinelo postizanju strateških ciljeva NSR-a 2030, Industrijska politika će slediti pet ciljeva politike:

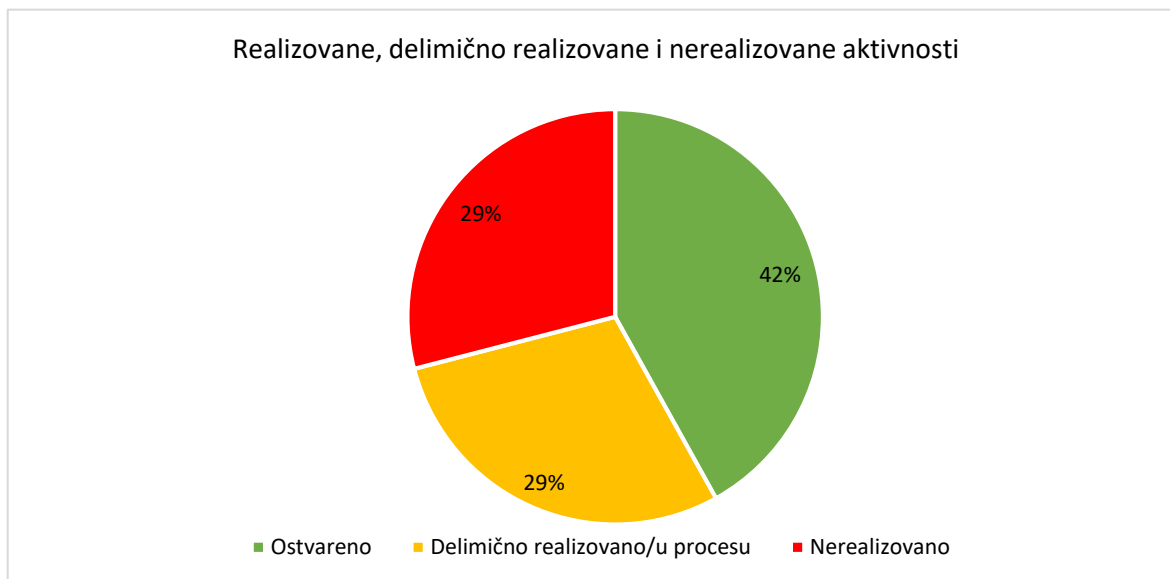
- 1) Proširenje/širenje industrijske proizvodnje;**
- 2) Smanjenje industrijskog trgovinskog deficita;**
- 3) Stvaranje pristojnog i inkluzivnog zapošljavanja;**
- 4) Podrška rastu zelene i cirkularne industrije;**
- 5) Maksimiziranje rasta interne koristi.**

Postizanje ovih ciljeva politike zavisi od značajnih promena koje treba izvršiti u 16 različitih specifičnih ciljeva, počevši od poboljšanja pristupa finansijama i inovacija proizvoda, do podrške proizvođačima da se prošire na izvozna tržišta, opremanja radne snage sa veštinama relevantnim za industriju, poboljšanja zelene industrije i povećanja težine lokalnih inputa u proizvodnji.

II. NAPREDAK U SPROVOĐENJU CILJEVA STRATEGIJE

U ovom delu je opisano sprovođenje ciljeva definisanih u akcionom planu Strategije. Akcionim planom strategije 2023-2025, za 2023. godinu planirano je da se realizuje i početi sa realizacijom 31 aktivnosti, od kojih će 14 nastaviti da se realizuje u dve godine 2024. i 2025. Od ovih aktivnosti tokom period jul-decembar 2023. godine, 13 aktivnosti je u potpunosti realizovano, 9 je delimično realizovano/u procesu, i 9 nije realizovano.

Grafikon 1. Procenat realizovanih, delimično realizovanih i nerealizovanih aktivnosti

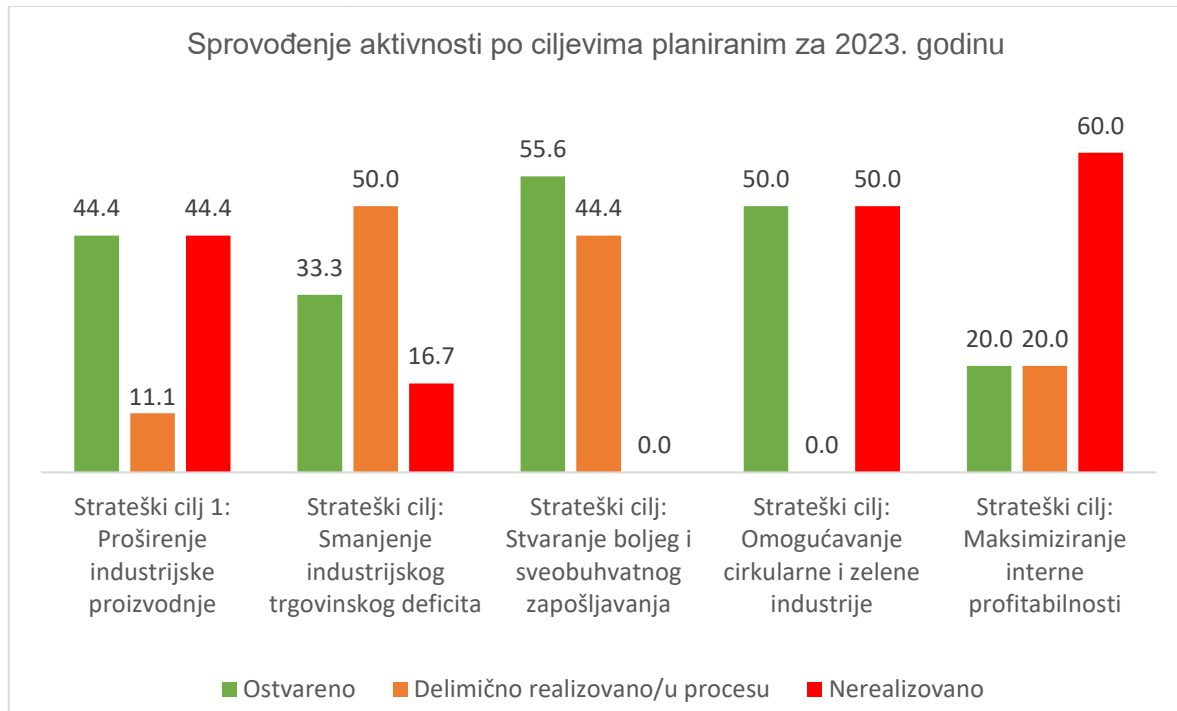
Izvor: podaci iz izveštavanja odgovornih i pratećih institucija za sprovođenje akcionog plana strategije za RIPP-2023-2025

Može se zaključiti da zastoji u sprovođenju nekih aktivnosti predviđenih akcionim planom ukazuju na neophodnost preduzimanja konkretnih koraka na otklanjanju barijera koje ometaju sprovođenje aktivnosti u planiranim vremenskim okvirima. Uloga institucija odgovornih za sprovođenje akcionog plana je od vitalnog značaja za razvoj i sprovođenje aktivnosti za koje je planirano da se realizuju.

U ovom pravcu treba ojačati uspostavljanje institucionalne saradnje za sprovođenje akcionog plana. Neophodno je stvoriti nove mogućnosti za podršku realizaciji aktivnosti od strane donatora i privlačenje sredstava, ovo su neki od neophodnih koraka koji se moraju preduzeti u narednim godinama u ovom pravcu.

Procena sprovođenja aktivnosti prema ovom izveštaju podeljena je u tri kategorije: 1) realizovano; 2) delimično realizovano/u procesu; i 3) nerealizovano.

Grafikon 2. Aktivnosti realizovane, delimično realizovane i nerealizovane u periodu (jul-avgust 2023. godine, prema strateškim ciljevima.

Izvor: podaci iz izveštavanja odgovornih i pratećih institucija za implementaciju akcionog plana strategije za RIPP-2023-2025

Strateški cilj 3 predstavlja najbolju situaciju u realizaciji aktivnosti, dok je cilj 5 cilj gdje od 5 aktivnosti planiranih za realizaciju, 3 aktivnosti nisu realizovane.

Tabela 1. Realizacija aktivnosti SIRPP - 2030, Akcionog Plana 2023-2025, za period (jul-decembar 2023)

Br.	Postupak	Krajnji rok	Vodeća institucija	Vodeća i pomoćna institucija	Proizvod (rezultat)	Status napretka	Kratko objašnjenje napretka
Strateški cilj: Proširenje industrijske proizvodnje¹							
Specifični cilj 1.2: Povećanje investicija u proizvodnju							
1.2.1	Izrada zakona o Suverenom Fondu	K4 2023	ZKM	UP	Zakon o Suverenom fondu završen i usvojen	Realizovano	Usvojen 15. decembra u Skupštini Kosova
1.2.3	Izrada studije koja procenjuje uticaj postojećih industrijskih parkova na otvaranje radnih mesta, izvoz i ekonomski razvoj	K4 2023	MIPT-KIESA	MIPT (KIESA, Departaman za Industriju ie GIZ (EP)	Studija o proceni uticaja postojećih parkova je završena	Delimično realizovano / u procesu	Projektni zadaci su pripremljeni i zahtev za ugovaranje ekonomskog operatera je prosleđen
1.2.6	Priprema promotivnih video snimaka (spotova) za uspešne priče SDI-ova na Kosovu	K4 2023 K4 2024 K4 2025	MIPT-KIESA	MIPT (KIESA)	Promotivni video snimci su završeni	Realizovano	Tokom 2023. godine napravljeni su promotivni spotovi za sektore sa potencijalom i priče o uspehu u tim sektorima. Video snimci su u završnoj fazi procene i uskoro će biti objavljeni..
1.2.8	Pružanje poreskih olakšica na dobit preduzeća za strateške investicije	TM3 2023	MFRT	MFRT i UP	Zakon o porezu na dobit preduzeća sa uključenim poreskim olakšicama izmenjen	Realizovano	Prema MFRT-u, ova aktivnost treba da se ukloni. Zakon o PAK-u je pod mandatom MFRT-a i ne očekuje da se sprovodi

¹ Specifični cilj 1.1. Olakšavajući pristup finansijama za lokalne proizvođače, nije bilo planiranih aktivnosti za realizaciju u 2023. godini, zbog čega to nije predstavljeno u izveštaju

Specifični cilj 1.3: Ubrzanje digitalizacije u proizvodnji							
1.3.5	Kreiranje modela (šablona) sporazuma o zaštiti podataka na osnovu važećeg zakonodavstva koji će služiti proizvodnim kompanijama i drugim poslovanjima	K4 2023	MIPT-DI	MIPT (Departman za industriju) i Agencija za informacije i privatnost	Završeni modeli sporazuma o ličnim podacima	Realizovano	Nakon konsultacija sa drugim akterima i poslovanjima, zaključeno je da se zbog različite prirode poslovanja ne mogu kreirati(stvoriti) modeli sporazuma. Ova aktivnost ide u Informativnu kampanju „Informisanje poslovanja sa Zakonom o zaštiti ličnih podataka i Zakonom o zaštiti poslovnih tajni“. U okviru aktivnosti „Dani Poslovanja“ koje organizuje KIESA, u 7 regiona Kosova, oko 500 poslovanja će dobiti informacije o zakonima o kojima je reč
Specifični cilj 1.4: Povećanje kvaliteta i sertifikovanja međunarodno priznatih proizvoda							
1.4.3	Izrada akcionog plana koji utvrđuje korake koje će preduzeti Kosovska Direkcija za Akreditaciju (DAK) kako bi ispunila uslove za punopravno članstvo u Evropskoj organizaciji za akreditaciju (EA)	K4 2023	MIPT-DAK	MIPT (Direkcija za akreditaciju Kosova)	Akcionni plan je završen	Realizovano	Do momenta izveštavanja DAK nije sprovodio neku aktivnosti po akcionom planu, jer još nije usvojena Uredb o organizaciji i sistematizaciji radnih mesta. U ovoj Uredbi je predstavljena struktura DAK-a, i na osnovu strukture odnosno položaja osoblja DAK-a, dodeljuju se dužnosti i odgovornosti i kreiraju dokumenti Sistema upravljanja kvalitetom u skladu sa zahtevima standarda ISO/IEC 17011:2017.
1.4.4	Izrada zakona za nadzor usaglašenosti proizvoda na tržištu	K4 2023	MIPT-DI	MIPT (Departman Industrije)	Usvojen je zakon o nadzoru usaglašenosti proizvoda na tržištu	Realizovano	Zakonodavni plan vlade K4/2025

1.4.7	Organizovanje radionica za implementaciju tehničkog zakonodavstva infrastrukture kvaliteta i pratećih standarda	K2 2023 K2 2024 K2 2025	MINT-DI	MIPT (Departman za industriju), GIZ (EP) i sektorska udruženja	3 radionice organizovane sa poslovanjima svake godine	Realizovano	Održane su 3 radionice
1.4.8	Informativni sastanci sa poslovanjima za osnivanje sertifikacionih tela za određene grupe neprehrambenih proizvoda	K2 2023 K2 2024 K2 2025	MIPT-DI-KIESA	MIPT (Departman za industriju i KIESA)	7 regionalnih sastanaka održano godišnje sa oko 700 poslovanja učesnice	Realizovano	Uz podršku Regionalnog projekta GIZ-a održane su 2 radionice u sledećim oblastima: 1. Električna i elektronska oprema 2. Bezbednost mašina
Strateški cilj: Smanjenje industrijskog trgovinskog deficita							
Specifični cilj 2.1: Podrška poslovanjima da iskoriste svoj izvozni potencijal							
2.1.3	Organizacija misija za prodaju u inostranstvu za izvozno spremne kompanije u određenim sektorima	K4 2023 K4 2024 K4 2025	MIPT-KIESA	MIPT (KIESA)	Najmanje 500 proizvodnih preduzeća podržano je za učešće na sajmu	Realizovano	Tokom 2023. godine podržano je oko 120 kompanija na 18 međunarodnih sajmova u različitim sektorima.
2.1.5	Organizovanje regionalnih B2B sastanaka između domaćih i regionalnih dobavljača inputa ("input suppliers") radi stvaranja mogućnosti povezivanja	K3 2023 K3 2024 K3 2025	MIPT-KIESA	MIPT (KIESA), GIZ (EP) i sektorska udruženja	Održana 3 B2B sastanka i najmanje 100 kompanija koje učesnice	Delimično realizovano / u procesu	Održani su ekonomski forumi sa zemljama kao što su Hrvatska, Mađarska, Italija, Švedska i Izrael, a organizovani su i B2B sastanci između kosovskih poslovanja i poslovanja iz gore navedenih zemalja. Nastaviće se sa sličnim organizacijama tokom 2024. i 2025. Takođe se očekuje da će informativne sesije sa poslovanjima iz dijaspore biti organizovane u različitim zemljama. U ovim aktivnostima podržano je 165 kosovskih preduzeća u organizovanju B2B sastanaka
2.1.6	Sprovođenje analize radi procene uticaja aktivnosti za promovisanje izvoza	K4 2023 K4 2024 K4 2025	MIPT-KIESA	MIPT (KIESA)	Analiza se obavlja svake godine	Delimično realizovano / u procesu	Analiza je u fazi finalizacije, sprovode se ankete sa poslovanjima koji su učestvovali na sajmu.

Objektivni specifik 2.2: Diversifikimi i tregjeve të eksportit							
2.2.1	Pripremanje analize za identifikaciju liste strateških proizvodnih proizvoda za izvoz	K4 2023	MIPT-DT	MIPT/ Departman za trgovinu i Departman za industriju	Analiza za strateške izvozne proizvode završena	Realizovano	Završena je analiza "Identifikacija proizvoda sa potencijalom za izvoz". https://mint.rks-gov.net/desk/inc/media/7E935F6E-1015-4DF3-985F-94FFFF968295.pdf
Specifični cilj 2.3: Zamena uvoza intermedijarnih i finalnih proizvoda domaćim proizvodima i promocija domaćih proizvoda							
2.3.2	Unapređenje uvoznog tarifnog režima da bi se obezbedila zaštita strateških proizvoda	K4 2023	MFRT	MIPT (Departman za trgovinu), MFRT i Carina Kosova	Tarifni režim za uvoz je ažuriran	Realizovano	Prema MFRT-u, ova aktivnost se verovatno može sprovesti, ali uvek treba imati u vidu da imamo na snazi i druge SLT-e na koje ne bi trebalo uticati. Takođe, i koraci koji se preduzimaju u ovom pravcu moraju biti u skladu sa praksom EU-a
2.3.6	Izrada trgovinske politike (programa za trgovinu)	K4 2023	MIPT-DT	MIPT (Departman za trgovinu)	Program za trgovinu je završen	Delimično realizovano / u procesu	Održani su sastanci i radionice sa Radnom grupom u vezi sa izradom dokumenta o trgovinskim politikama i pripremljen je nacrt
Strateški cilj 3: Stvaranje boljeg i inkluzivnijeg zapošljavanja							
Specifični cilj 3.1: Kvalifikovanje i sertifikovanje tehničke radne snage i menadžera preduzeća							
3.1.1	Sprovođenje sveobuhvatnog istraživanja da bi se identifikovale veštine koje nedostaju na tržištu rada u industriji i razumeli izazove poslodavaca u pronalaženju kvalifikovanih radnika	K4 2023	MIPT-DI	MIPT (Departman za industriju), USAID (PSWD) i GIZ	Izveštaj istraživanja završen	Delimično realizovano / u procesu	1. Projektni zadaci su izrađeni, K4 2023, 2. Istraživanje će biti završeno u K2 2024. godine

3.1.2	Pružanje finansijske pomoći udruženjima proizvođača za upravljanje sektorskim radničkim savetima	K4 2023 K4 2024 K4 2025	USAID/IREX	USAID (PSWD) i sektorska udruženja	Formirani i operativni sektorski radni saveti za sektor drveta, agro-prerade i jedan treći industrijski sektor koji će biti utvrđen	Realizovano	Sektorski saveti radne snage su operativni za sektore informacionih i komunikacionih tehnologija (IKT), obrade drveta i agrobiznisa. PSWD će 2024. godine osnovati Savet radne snage iu energetsom sektoru.
3.1.4	Kreiranje programa zapošljavanja u proizvodnji u okviru Aktivnih mera tržišta rada (mere: pripravnčki staž (praksa) na radnom mestu i subvencionisanje plate)	K4 2023 K4 2024 K4 2025	MFRT - Agencija za zapošljavanje	MPFT (Agencija za zapošljavanje)	Najmanje 1.200 korisnika programa zapošljavanja u proizvodnji svake godine	Delimično realizovano / u procesu	Kroz projekat super rad, 9.394 lica koja traže posao koristila su subvencije za plate u periodu od 6 meseci. Nedostaju podaci o tome koliko je imalo koristi u proizvodnom sektoru. I preko Vlade ima beneficija za porodice. Praksa na poslu je razvijena samo u institucijama, a ne iu proizvodnim preduzećima.
3.1.7	Podrška u izradi programa obučavanja za razvoj veština u industriji	K4 2023 K4 2024 K4 2025	USAID-MONT	MONTI (Nacionalni Autoritet za Kvalifikacije) i USAID (PSWD)	Stvoreno 15 novih programa obuke	Delimično realizovano / u procesu	USAID/IREX, sa prvog poziva za grantove koji je 2023. raspisao PSWD, očekivani rezultati tokom perioda implementacije granta 2024. i 2025. godine su da će biti razvijeno 12 programa u IKT, 2 u agrobiznisu i 3 u sektoru prerade drveta. Ukupno će biti 17 programa, od kojih su 14 novih i 3 napredna
Specifični cilj 3.2: Promovisanje otvaranja pristojnih radnih mesta u industriji							
3.2.1	Izrada analize za procenu stepena neformalnosti u zapošljavanju po delatnostima u industriji.	K4 2023	MIPT-DI	MIPT (Departaman Industrije)	Analiza neformalnosti u industriji je završena	Realizovano	Završeno u K4 2023 https://mint.rks-gov.net/desk/inc/media/775DAC64-CDC0-4F65-A74F-A3AFCB406FB3.pdf

3.2.2	Određivanje praga pristojne plate u industriji (neobavezujući prag prihoda veći od minimalne plate) i pružanje priznanja kompanijama koje nude plate iznad definisanog praga.	K4 2023 K4 2024 K4 2025	MIPT-DI	MIPT (Departman Industrije) i MFRT	Pristojna plata određena i pružanje priznanja kompanijama	Realizovano	Završeno u K4 2023 https://mint.rks.gov.net/desk/inc/media/D13AE9DA-B21A-425F-8D4C-1EEEDF4E3699.pdf
Specifični cilj 3.3: Integracija žena i mladih u tržište rada i poslovanje							
3.3.1	Organizovanje nedelje žena u industriji	K4 2023 K4 2024 K4 2025	MIPT-KIESA	MIPT (KIESA)	150 žena korisnice	Delimično realizovano / u procesu	Realizovan je sajam žena, koji je sada tradicionalan, a ne kao nedelja ženskog preduzetništva.
3.3.2	Podrška karijernim centrima u srednjim školama i univerzitetima da uspostave saradničke veze sa industrijskim udruženjima	K4 2023		MONTI i MIPT (Departman za industriju), Udruženja	10 karijernih centara i univerziteta podržano da kreiraju memorandume o saradnji sa glavnim udruženjima	Realizovano	U K2-K4 2023. u IAAP-u je osnovano 8 novih centara i postavljeni su koordinatori za karijerno vođenje i koordinatori za saradnju sa poslovanjima. U OSO ustanovama postoje ukupno 24 karijerna centra koji su u stalnom kontaktu sa poslovanjima radi povećanja saradnje za implementaciju praktičnog učenja u poslovanjima. Ove godine imamo 12 profila sa kojima se odvija Dualno učenje, što znači da se teorijski deo odvija u školi dok se praktični deo odvija u preduzeću
3.3.3	Podrška obuci za žene i mlade na radnom mestu	K3 2023 K3 2024 K3 2025	EBOR i MIPT - KIESA		Obučeno je 300 žena i mladih 600 mladih obučeno	Realizovano	186 obučenih

Strateški cilj 4: Olakšavanje kružne i zelene industrije ²							
Specifični cilj 4.1: Podrška preduzećima da povećaju reciklažu i promet u proizvodnji							
4.1.1	Organizovanje radionica za proizvodna preduzeća kako bi se upoznala sa osnovama poslovnih modela cirkularne ekonomije	K4 2023 K2 2024 K2 2025	UNDP	MIPT (Departman za industriju) i UNDP	5 seminara sa po 30 poslovanja informisanih o modelima cirkularne ekonomije	Realizovano	U oktobru su održana dva sastanka sa poslovanjima kako bi se informisali o programu koji se odnosi na osnove modela poslovanja cirkularne ekonomije. Učestvovalo je ukupno 30 poslovanja, koja su i obučena u modulu zelene tranzicije. Aktivnost realizovana u saradnji sa Boost programom, UNDP-a
Specifični cilj 4.3: Podrška tehnološkom unapređenju sa fokusom na povećanje energetske efikasnosti i efikasnosti materijala							
4.3.1	Izrada programa za investiranje u zelenu tehnologiju u prerađivačkoj industriji	K4 2023	EBOR	EBOR i partnerske finansijske institucije	Najmanje 80 kompanija korisnica	Nerealizovano	
Strateški cilj 5: Maksimiziranje interne koristi							
Specifični cilj 5.1: Povećanje učešća domaćih inputa u proizvodnji							
5.1.3	Izrada studije o korišćenju prirodnih resursa za industriju	K4 2023	MIPT-DI	MIPT	Studija o korišćenju prirodnih resursa za industriju je završena	Nerealizovano	Strategija je usvojena 29.6. 2023. a nije bilo budžeta za sprovođenje ove aktivnosti. Planirano je da se ova aktivnost realizuje 2024. godine.
Specifični cilj 5.2: Poboljšanje inovacije proizvoda ka proizvodnji veće dodate vrednosti							
5.2.1	Dodela nagrade za inovaciju u proizvodnih proizvoda	K4 2023 K4 2024 K4 2025	MIPT-D.Inovacijet	MIPT (Departman za inovacije i KIESA)	5 nagrada godišnje za inovativne proizvode	Nerealizovano	Ove nagrade se dodeljuju na Dan inovacija u aprilu, dok je SRIPP usvojena 29.06.2023. Aktivnost će biti realizovana u K2/2024 na dan inovacija.

² Specifični cilj 4.2. Podržavajući proizvodnju i potrošnju zelenih proizvoda, nije bilo planiranih aktivnosti za realizaciju u 2023. godini, zbog čega to nije predstavljeno u izveštaju.

5.2.2	Smanjenje poreza na dobit za velike proizvodne kompanije koje investiraju u odabrane inovativne subjekte	K4 2023	MIPT-D.Inovacijet-MFRT	MIPT (Departman za inovacije) i MFRT	Najmanje 50 investicija u inovativne subjekte	Nerealizovano	Prema MFRT-u, ova aktivnost treba da se ukloni. Zakon o PAK-u je pod mandatom MFRT-a i ne očekuje se da se pruži tako nešto.
5.2.3	Finalizacija Programa industrijske svojine	K2 2023	MIPT-AIS	MIPT (Agencija za industrijsku svojinu)	Program za industrijsku svojinu je završen i usvojen	Delimično realizovano / u procesu	Nije usvojen, u toku je
Specifični cilj 5.3: Jačanje veza sa domaćim pružaocima usluga vezanih za industriju							
5.3.4	Osnivanje Nacionalnog saveta za razvoj industrije	K4 2023	MIPT-DI	MIPT	Nacionalni savet za razvoj industrije osnovan	Realizovano	Savet je osnovan odlukom Premijera

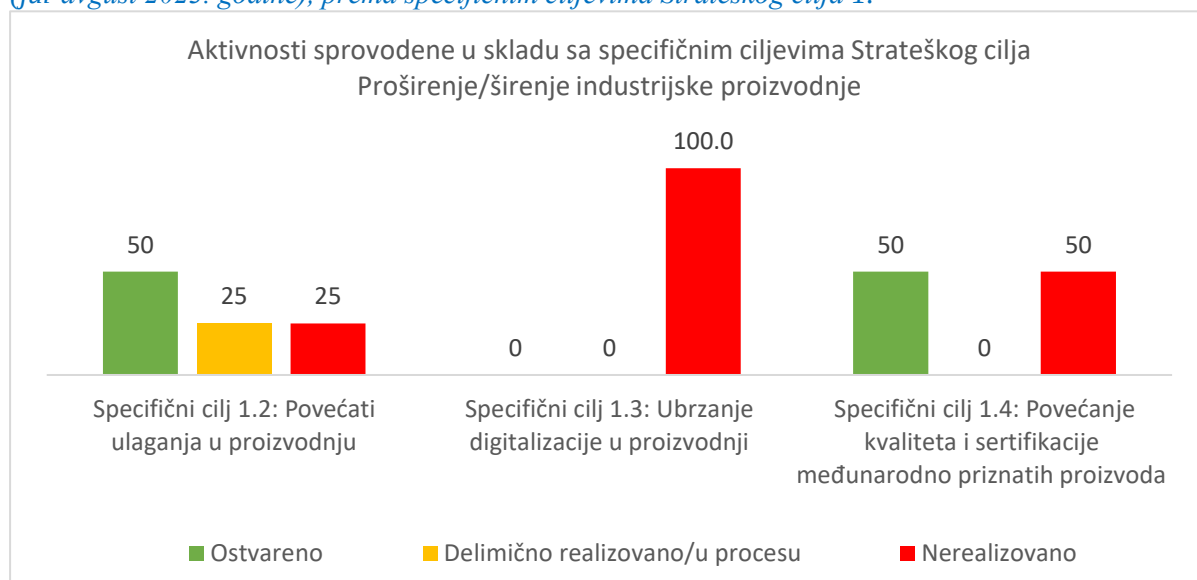
II.1 Napredak prema strateškom cilju 1: Proširenje/širenje industrijske proizvodnje

Strateški cilj 1, ima za cilj proširenje industrijske proizvodnje i direktno će uticati i na postizanje ciljeva održivog razvoja (SOR).

Napredak u postizanju ovog cilja će se meriti pomoću dva indikatora: dodate vrednosti proizvodnje po glavi stanovnika i težine dodate vrednosti proizvodnje u BDP, čime se meri relativni značaj proizvodnje u odnosu na ukupnu ekonomiju.

Ovaj strateški cilj ima 4 specifična cilja i 26 aktivnosti. Za 2023. godinu planirano je sprovođenje aktivnosti u 3 specifična cilja sa 9 aktivnosti.

Grafikon 3. Procenat realizovanih, delimično realizovanih i nerealizovanih aktivnosti tokom perioda (jul-avgust 2023. godine), prema specifičnim ciljevima Strateškog cilja 1.

Izvor: podaci iz izveštavanja odgovornih i pratećih institucija za sprovođenje akcionog plana strategije za IRPP-2023-2025

Specifični cilj 1.2, povećanje investicija u proizvodnju: ovaj specifični cilj ima za cilj povećanje priliva proizvodnog kapitala posebno u vidu stranih investicija, ali i ekspanziju domaćih privatnih investicija.

U ovom specifičnom cilju realizovane su 2 aktivnosti ili 50%, 1 aktivnost je djelimično realizovana i 1 aktivnost nije realizovana.

Aktivnost 1.2.8. ***Pružanje olakšica na porez na dobit preduzeća za strateške investicije***, ova aktivnost nije realizovana iako je bila planirana za realizaciju 2023. godine. Od MFRT-a je zatraženo da se ukloni iz akcionog plana, pošto se neće realizovati.

Indikatori: Postizanje specifičnog cilja 1.2 će se meriti pomoću dva indikatora: (i) procenat SDI-ova proizvodnje u ukupnim SDI-ovima (%); i (ii) procenat/udeo uvezenih kapitalnih dobara u DVP-u.

Specifični cilj 1.3, ubrzanje digitalizacije u proizvodnji: ima za cilj povećanje digitalizacije u proizvodnom sektoru, što podrazumeva primenu digitalnih sredstava za povećanje efikasnosti

i produktivnosti u upravljanju i proizvodnji, kao i kretanje ka automatizaciji vođenoj podacima.

U ovom specifičnom cilju, za 2023. godinu, planirano je da se sprovede samo jedna aktivnost, aktivnost 1.3.5 **„Stvaranje modela sporazuma o zaštiti podataka na osnovu važećeg zakonodavstva koji će služiti proizvodnim kompanijama i drugim poslovanjima“**, ova aktivnost ima nije sprovedena jer je nakon konsultacija sa drugim akterima i poslovanjima ustanovljeno da zbog različite prirode poslovanja ne mogu da se kreiraju modeli sporazuma. Nakon razgovora sa ostalim akterima, predloženo je da ova aktivnost prelazi u Informativnu kampanju **„Informisanje poslovanja sa Zakonom o zaštiti ličnih podataka i Zakonom o zaštiti poslovnih tajni“**. Gde, u okviru aktivnosti „Dani Poslovanja“ koje organizuje KIESA, u 7 regiona Kosova, oko 500 poslovanja biće obavešteno o zakonima o kojima je reč.

Indikatori: Postizanje specifičnog cilja 1.3 će se meriti sledećim indikatorom: (i) upotreba alata za digitalizaciju u opštim proizvodnim procesima/radu u proizvodnji (%).

Specifični cilj 1.4: Povećanje kvaliteta i sertifikovanja međunarodno priznatih proizvoda: ima za cilj kvalitet proizvoda, uključujući različite specifičnosti kao što su bezbednost, trajnost ili usklađenost sa utvrđenim normama proizvoda i što se može dokazati relevantnim sertifikatom.

Specifični cilj 1.4 ima ukupno 9 aktivnosti, u 2023. godini planirano je da se realizuju 4 aktivnosti, od kojih je 50% realizovano, a 50% nije realizovano.

Nerealizovane aktivnosti su, aktivnost 1.4.3 **„Izrada akcionog plana koji utvrđuje korake koje će preduzeti Kosovska direkcija za akreditaciju (DAK) da ispuni uslove za punopravno članstvo u Evropskoj organizaciji za akreditaciju (EA)“**, do momenta izveštavanja, DAK nije sprovodio nikakve aktivnosti, po akcionom planu, iz razloga što još nije usvojena uredba o organizaciji i sistematizaciji radnih mesta. U ovoj uredbi prikazana je i struktura DAK-a, i na osnovu strukture, odnosno radnih mesta osoblja DAK-a, dodeljuju se dužnosti, odgovornosti i kreiraju dokumenti Sistema upravljanja kvalitetom u skladu sa zahtevima standarda ISO/IEC 17011:2017.

Naredna nerealizovana aktivnost za ovaj specifični cilj je aktivnost 1.4.4 **„Izrada zakona za nadzor usaglašenosti proizvoda na tržištu“, prema zakonodavnom planu Vlade, Zakona o nadzoru usaglašenosti proizvoda na tržištu** planirano je da bude završen u K4/2024.

Indikatori: Postizanje specifičnog cilja 1.4 će se meriti sledećim indikatorom: (i) broju industrijskih proizvoda izvezenih u EU (najmanje 10 hiljada evra godišnje).

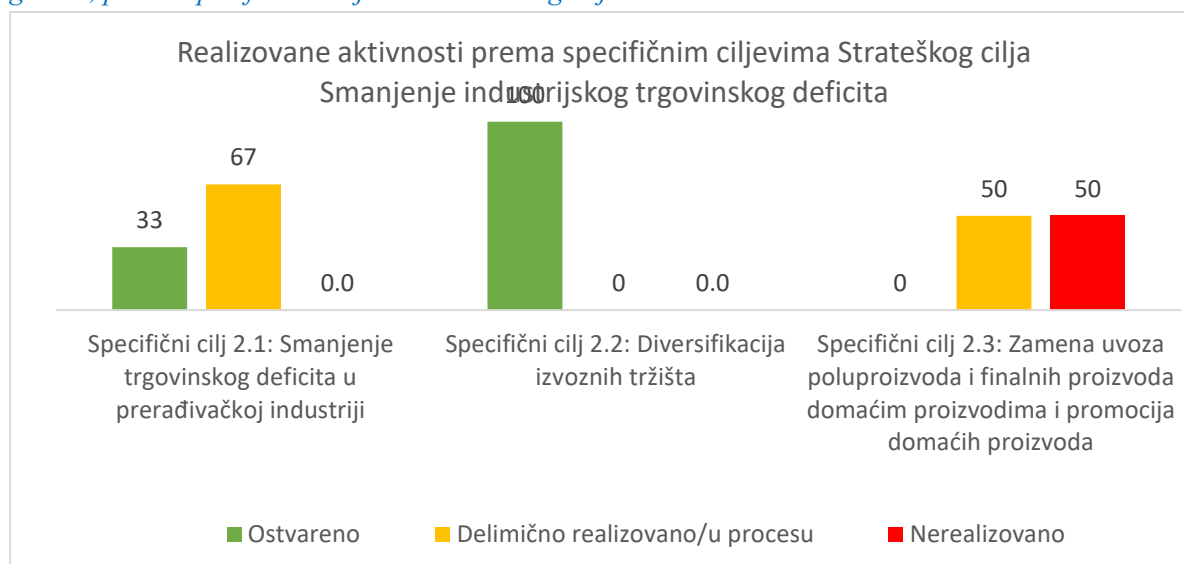
II.2 Napredak prema strateškom cilju 2: Smanjenje industrijskog trgovinskog deficita

Strateški cilj 2, fokusira se na smanjenje industrijskog trgovinskog deficita. Ovo uključuje izvoz više robe proizvedene na Kosovu na strana tržišta, ali i zamenu uvoza robe prerađene na Kosovu domaćom proizvodnjom.

Napredak u postizanju ovog cilja politike će se meriti trgovinskim bilansom proizvodnje, izračunatim kao proizvedeni izvoz minus proizvedeni uvoz.

Ovaj strateški cilj ima 3 specifična cilja i 18 aktivnosti. Za 2023. godinu planirano je sprovođenje aktivnosti u 3 specifična cilja i 6 aktivnosti.

Grafikon 4. Aktivnosti realizovane, delimično realizovane i nerealizovane u periodu (jul-avgust 2023. godine, prema specifičnim ciljevima strateškog cilja 2.

Izvor: podaci iz izveštavanja odgovornih i pratećih institucija za implementaciju akcionog plana strategije za IRPP-2023-2025

Specifični cilj 2.1, Podrška preduzećima da iskoriste svoj izvozni potencijal: ima za cilj da kompanijama na Kosovu koje imaju proizvode ili poseduju sposobnost da proizvode proizvode i koje su međunarodno konkurentne, treba im omogućiti izvoz i ulazak na strano tržište prodaje.

U ovom cilju je realizovana jedna aktivnost ili 33%, a 2 aktivnosti ili 67% su delimično realizovane ili su u procesu realizacije

Indikatori: Postizanje specifičnog cilja 2.1 meriće se sledećim indikatorom: (i) broju proizvodnih preduzeća koja redovno izvoze (najmanje 10 hiljada evra godišnje).

Specifični cilj 2.2, Diverzifikacija izvoznih tržišta: fokusira se na širenje izvoza uopšte, uključujući diversifikaciju izvoznih proizvoda, ovaj podcilj, fokusira se na diversifikaciju izvoznih tržišta.

U okviru ovog specifičnog cilja planirano je da se realizuju 3 aktivnosti, pri čemu je za 2023. godinu planirano da se realizuje samo aktivnost 2.2.1 „**Priprema analize za identifikaciju**

liste strateških proizvodnih proizvoda za izvoz“, koja je aktivnost sprovedena. Dokument na linku <https://mint.rks-gov.net/desk/inc/media/7E935F6E-1015-4DF3-985F-94FFFF968295.pdf>

Indikatori: Postizanje specifičnog cilja 2.2 će se meriti sledećim indikatorom: (i) geografska raznolikost izvoza (broj zemalja koje čine 80% izvoza proizvodnje).

Specifični cilj 2.3, Zamena uvoza poluproizvoda i finalnih proizvoda domaćim proizvodima i promocija domaćih proizvoda: ima za cilj smanjenje uvoza proizvedenih dobara. Uvezene poluproizvode i finalne proizvode, koje kosovski proizvođači u mogu da proizvode, treba postepeno zameniti domaćom proizvodnjom.

Ovaj cilj ima ukupno planiranih 6 aktivnosti za realizaciju, dok su 2 aktivnosti planirane da se realizuju za 2023. godinu, aktivnost 2.3.2 „*Unapređenje uvoznog tarifnog režima kako bi se obezbedila zaštita strateških proizvoda*“, nije realizovana, prema MFRT-u, ova aktivnost treba posmatrati kako se može realizovati, ali uzimajući u obzir sporazume o slobodnoj trgovini i korake preduzete u ovom pravcu treba da budu u skladu sa praksama EU-a.

Aktivnost 2.3.6 „*Izrada trgovinske politike*“ je aktivnost koja je u procesu implementacije, održani su sastanci i radionice sa radnom grupom i pripremljen je jedan nacrt.

Indikatori: Postizanje specifičnog cilja 2.3 će se meriti sa tri indikatora: (i) udeo u uvozu zamenljivih intermedijarnih dobara (prema BEC klasifikaciji) u ukupnom uvozu; (ii) udeo uvoza zamenljivih potrošnih dobara (prema BEC klasifikaciji) u ukupnom uvozu i (iii) procenat domaćih roba na tržištu proizvodnje.

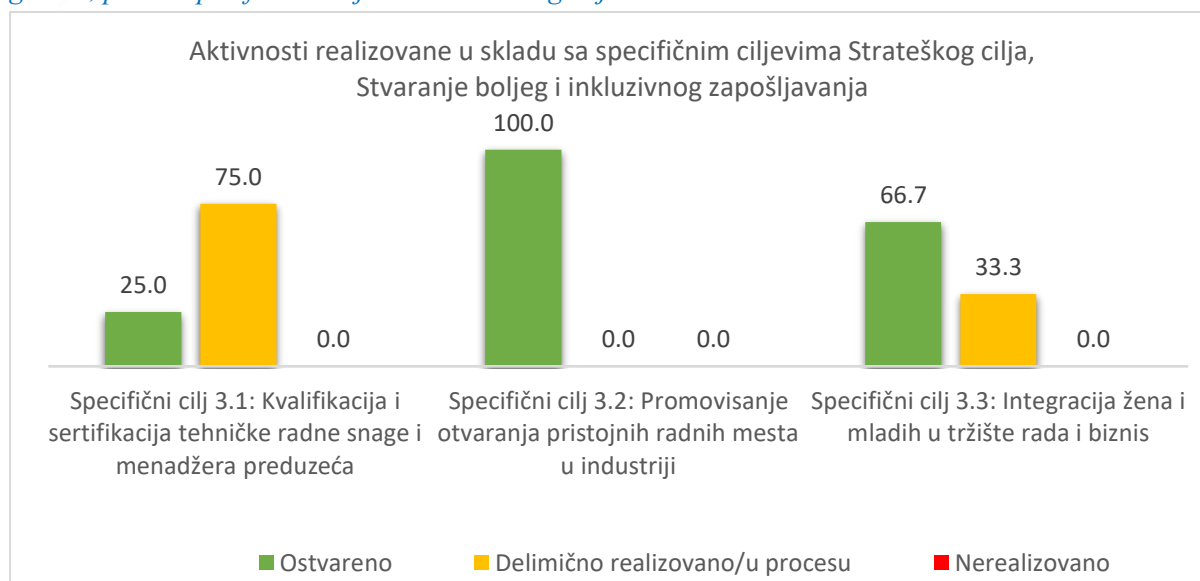
II.3 Napredak u odnosu na strateški cilj 3: Stvaranje boljeg i inkluzivnijeg zapošljavanja

Strateški cilj 3, fokusira se na stvaranje boljeg i inkluzivnog zapošljavanja u proizvodnji. To znači da se podrži i potencijalno ubrza pozitivni rast zaposlenosti u industriji, ali istovremenon da se poveća kvaliteta radnih mesta.

Napredak u postizanju ovog cilja će se meriti pomoću dva indikatora: a) zaposlenosti u proizvodnji po glavi stanovnika, koji će odrediti da je radna snaga, kao procenat stanovništva, angažovana u proizvodnji; i b) račun plata u proizvodnji kao deo DVP-a, koji će meriti ukupan prihod od rada u proizvodnji kao deo dodane vrednosti proizvodnje.

Ovaj strateški cilj ima 3 specifična cilja i 12 aktivnosti. Za 2023. godinu planirano je da se realizuju 9 aktivnosti.

Grafikon 5. Aktivnosti realizovane, delimično realizovane i nerealizovane u periodu (jul-avgust 2023. godine, prema specifičnim ciljevima strateškog cilja 3.

Izvor: podaci iz izveštavanja odgovornih i pratećih institucija za implementaciju akcionog plana strategije za IRPP-2023-2025

Specifični cilj 3.1, Kvalifikovanje i sertifikovanje tehničke radne snage i menadžera preduzeća: ovaj specifični cilj ima za cilj da obezbedi kvalifikovanu radnu snagu kao ključni faktor proizvodnje, kako bi se proizvodila roba koja mogu da se takmiče na osnovu cene, kvaliteta i inovacija. Istovremeno, rast poslovanja zavisi i od profesionalnih menadžera koji mogu voditi kompanije kroz različite faze njihovog ciklusa rasta.

Ovaj specifični cilj ima ukupno 7 aktivnosti, dok su 4 aktivnosti planirane da se realizuju za 2023. godinu. Od 4 aktivnosti planirane za realizaciju, 75% aktivnosti je delimično realizovano, a 1 aktivnost ili 25% je realizovano u potpunosti.

Aktivnost 3.1.4. „Izrada programa zapošljavanja u proizvodnji u okviru Aktivnih mera tržišta rada“, (mere: pripravnički staž na radnom mestu i subvencionisanje plate), gde se iz programa zapošljavanja u proizvodnji svake godine planira da budu 1200 korisnika. Institucija odgovorna za implementaciju je MFRT, tačnije Agencija za zapošljavanje. Kroz projekat super posao(rad), 9.394 lica koja traže posao koristila su subvencije za plate u periodu od 6 meseci. Nedostaju podaci o broju korisnika u proizvodnom sektoru. Postoje i beneficije za porodice preko Vlade. Pripravnički staž na radnom mestu je razvijen samo u institucijama, a ne u proizvodnim preduzećima.

Indikatori: Postizanje specifičnog cilja 3.1 će se meriti pomoću četiri indikatora: (i) broj akreditovanih institucija za obuku u proizvodnji; (ii) broj odobrenih standarda profesije u proizvodnji; (iii) procenat radnika koji pohađaju formalnu obuku u proizvodnji (%); i (iv) broj ISO sertifikata.

Specifični cilj 3.2: Promovisanje otvaranja pristojnih radnih mesta u industriji: ima za cilj otvaranje (stvaranje) radnih mesta u proizvodnji, stvaranje pristojnih radnih mesta, kako bi se osiguralo da se proizvođačima isplaćuju pravične prihode, oda bezbede sigurno zaposlenje i poboljšaju opšte uslove rada.

Ovaj cilj ima ukupno 2 aktivnosti planirane za realizaciju, planirano je da se ove aktivnosti realizuju u 2023. Obe aktivnosti su realizovane 2023. godine, Dokumenti na linku

Indikatori: Postizanje specifičnog cilja 3.2 će se meriti pomoću tri indikatora: (i) radnici u proizvodnji prijavljeni u PAK/zvanično zaposlenje u proizvodnji; (ii) siromaštvo na radu u proizvodnom procesu; i (iii) broj nezgoda na posao u procesu proizvodnje.

Specifični cilj 3.3, Integracija žena i mladih na tržištu rada iu biznisu: ima za cilj inkluzivno zapošljavanje u proizvodnji/preradi, u cilju postizanja šireg i inkluzivnog zapošljavanja, koje stvara koristi za celo društvo. Žene i mladi, kao i druge grupe u nepovoljnom položaju, posebno treba da budu bolje integrisane u proizvodno tržište rada na Kosovu.

Ovaj cilj ima ukupno 3 aktivnosti planirane za implementaciju, sve 3 aktivnosti su planirane za realizaciju u 2023. godini, 2 aktivnosti će se nastaviti sa realizacijom 2024., 2025. godine. Od 3 aktivnosti planirane za realizaciju, 2 aktivnosti ili 67% su realizovane, a 1 je delimično realizovana.

Aktivnost 3.3.1 „*Organizovanje nedelje žena u industriji*“, ova aktivnost planirana je da se sprovede od strane KIESA, delimično je realizovana, nastavljena je samo sprovođenjem sajma žena ali ne i nedelje žena u industriji.

Indikatori: Postizanje specifičnog cilja 3.3 će se meriti pomoću dva indikatora: (i) procenat mladih zaposlenih u proizvodnji u ukupnoj zaposlenosti mladih; i (ii) procenat žena zaposlenih u proizvodnji.

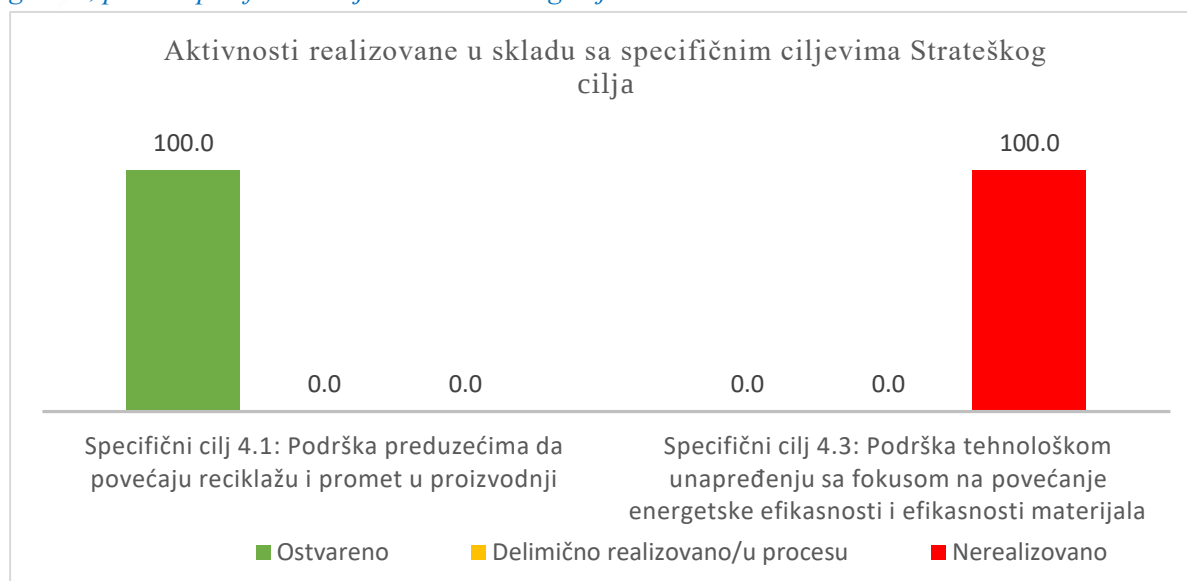
II.4 Napredak u odnosu na strateški cilj 4 Strateški cilj: Olakšavanje kružne i zelene industrije

Strateški cilj 4, četvrti cilj industrijske politike, je da podstakne proizvodni sektor da pređe na zelenu proizvodnju. Stvaranje zelene industrije ima za cilj da odvoji ekonomski rast od negativnih eksternih efekata životne sredine maksimiziranjem implementacije kružnih strategija, primenom energije iz obnovljivih izvora i efikasnom upotrebom inputa..

Napredak u postizanju ovog cilja politike će se meriti pomoću dva indikatora: a) emisijom CO2 po jedinici DVP-a, koja meri smanjenje u intenzitetu CO2 proizvodne aktivnosti; i b) indikatorom reciklaže/cirkulacije.

Ovaj strateški cilj ima 3 specifična cilja i 8 aktivnosti. Za 2023. godinu planirana je realizacija po 1 aktivnosti u dva specifična cilja.

Grafikon 6. Aktivnosti realizovane, delimično realizovane i nerealizovane u periodu (jul-avgust 2023. godine, prema specifičnim ciljevima strateškog cilja 4.

Izvor: podaci iz izveštavanja odgovornih i pratećih institucija za implementaciju akcionog plana strategije za IRPP-2023-2025

Specifični cilj 4.1, Podrška preduzećima da povećaju reciklažu i cirkulaciju u proizvodnji: ima za cilj da maksimizira efikasnosti u korišćenju resursa, smanje negativne uticaje na životnu sredinu i smanje troškove obezbeđivanjem da se oporavljeni otpad ponovo uvede u proizvodnju.

Indikatori: Postizanje specifičnog cilja 4.1 će se meriti pomoću dva indikatora: (i) bruto dodata vrednost u sektorima koji se odnose na cirkularnu ekonomiju (% ukupnog BDP-a); i (ii) korišćenje recikliranog materijala (%).

Specifični cilj 4.3: Podrška tehnološkom unapređenju sa fokusom na povećanje energetske efikasnosti i efikasnosti materijala: ima za cilj tehnološko unapređenje, proces povećanja tehnoloških sposobnosti preduzeća da modernizuju metode proizvodnje.

U okviru ovog cilja tokom 2023. godine planirano je da se realizuje aktivnost 4.3.1, „**Razvoj programa za ulaganje u zelenu tehnologiju u proizvodnoj industriji**“, aktivnost je planirana da se realizuje od strane EBOR-a i drugih partnerskih finansijskih institucija, aktivnost nije realizovan. Proizvod ove aktivnosti bilo bi 80 preduzeća korisnica.

Indikatori: Postizanje specifičnog cilja 4.3 će se meriti sledećim indikatorom: intenzitetom energije u proizvodnji (Toe/€M).

II.5 Napredak u odnosu na strateški cilj 5

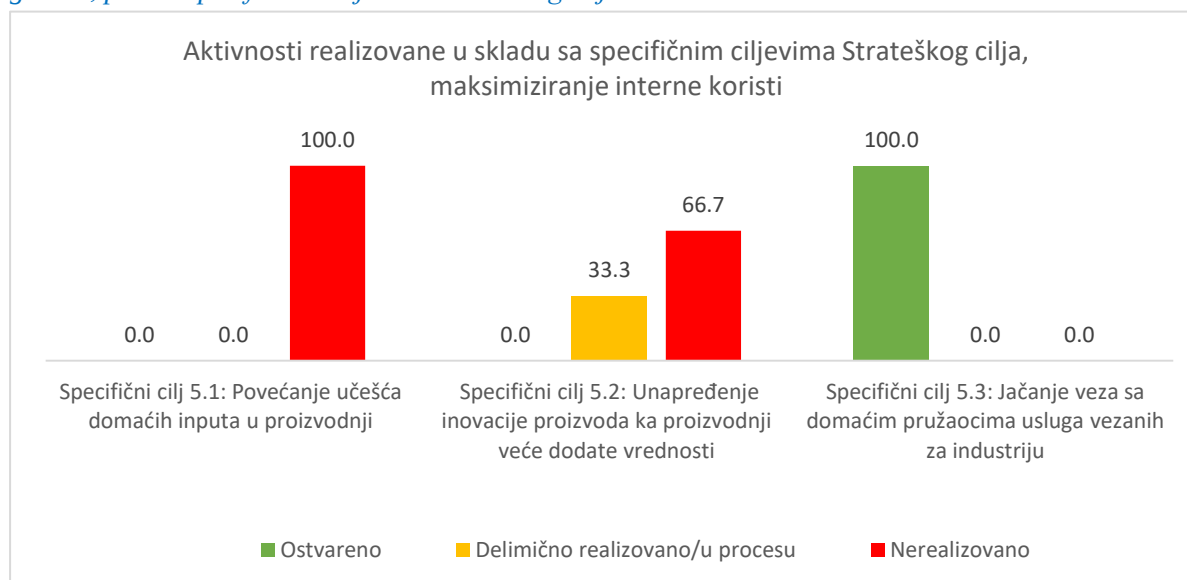
Strateški cilj: Maksimiziranje interne koristi

Strateški cilj 5, Peti cilj industrijske politike za Kosovo da ima koristi od industrijskog razvoja na sveobuhvatan način maksimiziranjem dodavanja unutrašnje vrednosti unutar procesa proizvodnje i šire.

Napredak u postizanju ovog cilja će meriti DVP-om, kao deo proizvodnog proizvoda, koji dohvata obim u kome će se lokalna dodatna vrednost oslanjati na domaće(interne) resurse.

Ovaj strateški cilj ima 3 specifična cilja i 11 aktivnosti. Za 2023. godinu planirano je da se sprovede 5 aktivnosti u 3 specifična cilja.

Grafikon 7. Aktivnosti realizovane, delimično realizovane i nerealizovane u periodu (jul-avgust 2023. godine, prema specifičnim ciljevima strateškog cilja 5.

Izvor: podaci iz izveštavanja odgovornih i pratećih institucija za implementaciju akcionog plana strategije za IRPP-2023-2025

Specifični cilj 5.1, Povećanje učešća domaćih inputa u proizvodnji: ima za cilj proširenje upotrebe domaćih inputa kako bi se osiguralo jačanje domaće dodatne vrednosti.

Od 3 aktivnosti planirane da se sprovedu akcionim planom 2023-2025, u 2023. planirano je realizacija aktivnosti 5.1.3 „Izrada studije u vezi sa korišćenjem prirodnih resursa za industriju“. Nedostatak budžeta za 2023. godinu uticao je da se ova aktivnost odloži za realizaciju u 2024. godinu.

Indikatori: Postizanje specifičnog cilja 5.1, meriće se sledećim indikatorom: (i) vrednost uvoza intermedijarnih proizvoda (BEC klasifikacija) kao deo DVP-a.

Specifični cilj 5.2: Unapređenje inovacija proizvoda ka proizvodnji sa višom dodatom vrednošću: ima za cilj proizvodnju više tržišne robe i posebno prelazak na proizvode sa višom dodatom vrednošću, kako bi se poboljšala domaća dodana vrednost na Kosovu.

Od ukupno 4 aktivnosti, 3 su planirane za realizaciju u 2023. godini, od kojih je 1 delimično realizovana, a 2 nisu realizovane.

Aktivnost koja nije realizovana je aktivnost 5.2.1 „**Dodela nagrade za inovaciju u proizvodnih proizvoda**“, institucija nadležna za realizaciju ove aktivnosti je MIPT. Aktivnost nije imala mogućnost da se realizuje 2023. godine, pošto se nagrade dodeljuju na Dan inovacija u aprilu, dok je SIZPP usvojena 29.06.2023. Aktivnost će biti realizovana u K2/2024 na dan inovacije..

Druga aktivnost koja nije realizovana je aktivnost 5.2.2 „**Smanjenje poreza na prihode korporacija za velike proizvodne kompanije koje ulažu u odabrane inovativne subjekte**“, institucija nadležna za ovu aktivnost je MIPT i MFRT. MIPT je kontaktiralo i poslalo informaciju MFRT-u da započne realizaciju ove aktivnosti, međutim, MFRT je zatražio da se ova aktivnost ukloni, jer se ne očekuje da će takva aktivnost biti sprovedena.

Indikatori: Postizanje specifičnog cilja 5.2 će se meriti sledećim indikatorom: procenat (%) preduzeća koja su uvela novi proizvod/uslugu.

Specifični cilj 5.3: Jačanje veza sa domaćim pružaocima usluga vezanih za industriju: ima za cilj jačanje veze između proizvođača i domaćih pružalaca usluga, da minimizira tok vrednosti u proizvodnim procesima, tako da se proizvodne usluge manje uvoze spolja (iz inostranstva)

U okviru ovog cilja od 4 aktivnosti planirano je da se tokom 2023. godine realizuje aktivnost 5.3.4 „**Osnivanje Nacionalnog saveta za razvoj industrije**“, odlukom Premijera osnovan je savet.

Indikatori: Postizanje specifičnog cilja 5.3 će se meriti sledećim indikatorom: (i) interne usluge kupljene od strane industrije.

III. GLAVNI POKAZATELJI UTICAJA MERA ZA OSTVARIVANJE STRATEŠKIH CILJEVA

Nedostatak podataka za 2023. godinu uticao je na neutvrđivanje uticaja učinka proizvodnog sektora, bilo u povećanju proizvodnih kapaciteta, povećanju dodate vrednosti, povećanju kvaliteta proizvoda, kao i u stvaranju dostojanstvenog posla itd. Ipak najnoviji podaci su uglavnom za 2022. godinu, iz koje se može uočiti promena trenda pre usvajanja strategije.

U nastavku su predstavljeni neki od glavnih indikatora iz osnovne vrednosti tokom izrade strategije i najnovijih podataka uglavnom za 2022. godinu.

Strateški cilj 1: Proširenje industrijske proizvodnje

Industrijska proizvodnja na Kosovu je i dalje veoma ograničena. Udeo DVP-a u BDP-u, iz podataka analize strategije za 2020. godinu iznosio je (13,6%), dok se iz poslednjih podataka iz 2022. godine primećuje da ima pad u učešću DVP-a u BDP-u za 0,42%. Dok je DVP u proizvodnji po glavi stanovnika u 2021. godini u odnosu na 2020. godinu povećan za 36,8 evra.

Tabela. 2. Strateški cilj 1: Proširenje industrijske proizvodnje i indikatori delovanja

1 Br.	Strateški i specifični ciljevi, indikatori i akcije	Osnovna vrednost	Zadnji (trenutni) cils	Privremena meta [2026]	Cilj poslednje godine [2030]
1	Strateški cilj: Proširenje industrijske proizvodnje				
1	Dodata vrednost u proizvodnji (DVP) po glavi stanovnika (EUR)	541.5 (2020)	578.3 (2021)	702.1	809.2
2	Učešće DVP-a u BDP-u	13.6% (2020)	13.18 (2022)	15.30%	16.50%
1.1	Specifični cilj: Olakšavanje pristupa finansijama za domaće proizvođače				
1	Domaći krediti za privatni sektor od banaka (% BDP-a)	47.8% (2020)	53.09% (2022)	52%	60%
2	Učešće proizvodnih kredita u ukupnim komercijalnim kreditima	17.3% (2021)	19.27 (2023)	23.40%	28.20%
1.2	Specifični cilj: Povećanje investicija u proizvodnju				
1	Učešće SDI-ova proizvodnje u ukupnim SDI-ovima (%)	-0.1% (2021)	1.83% (2022)	10.20%	18.40%
2	Učešće uvezenih kapitalnih dobara u DVP-u	41.7% (2020)	53.8% (2021)	48.30%	52.70%
1.3	Specifični cilj: Ubrzanje digitalizacije u proizvodnji				
1	Upotreba alata(sredstava) za digitalizaciju u opštim procesima proizvodnje/rada u industriji (%)	19.3% (2019)	Poslednja vrednost, 2019. godina	35%	45%
1.4	Specifični cilj: Povećanje kvaliteta i sertifikovanja međunarodno priznatih proizvoda				

1	Broj industrijskih proizvoda izvezenih u EU (najmanje 10.000 evra godišnje)	298 (2021)	Poslednja vrednost, 2019. godina	630	895
---	---	------------	----------------------------------	-----	-----

Strateški cilj 2: Smanjenje industrijskog trgovinskog deficita

Ukupan industrijski trgovinski bilans Kosova je značajno negativan i raste, sa industrijskim uvozima. Iako su podaci pre usvajanja strategije, od osnovne vrednosti (2020. godina) uzete prilikom izrade strategije, do poslednjih podataka (2022. godine), imamo produbljivanje trgovinskog deficita i daleko smo od predviđeni cilj smanjenja trgovinskog deficita.

Tabela. 3. Strateški cilj 2: Smanjenje trgovinskog deficita i indikatori delovanja

2 Br.	Strateški i specifični ciljevi, indikatori i akcije	Osnovna vrednost	Zadnji (trenutni) cilj	Privremena meta [2026]	Cilj poslednje godine [2030]
2	Strateški cilj: Smanjenje industrijskog trgovinskog deficita				
1	Trgovinski deficit u proizvodnoj industriji (mil. EUR)	- 2,327.6 (2020)	-4.718.9 (2022)	-2,037.60	-1,744.40
2.1	Specifični cilj: Podrška preduzećima da iskoriste svoj izvozni potencijal				
1	Broj proizvodnih preduzeća koja redovno izvoze (najmanje 10.000 evra godišnje)	733 (2021)	n/a	1,239	2,478
2.2	Specifični cilj: Diverzifikacija izvoznih tržišta				
1	Geografska raznolikost izvoza (broj partnerskih zemalja koje čine 80% izvoza proizvodnje)	10 (2021)	11 (2022)	14	18
2.3	Specifični cilj: Zamena uvoza intermedijarnih i finalnih proizvoda domaćim proizvodima i promovisanje domaćih proizvoda				
1	Učešće uvoza zamenljivih intermedijarnih proizvoda (prema BEC klasifikaciji) u ukupnom uvozu	31.6% (2020)	52% (2022)	27%	22%
2	Učešće uvoza zamenljivih potrošačkih roba (prema BEC klasifikaciji) u ukupnom uvozu	23.2% (2020)	30% (2022)	20%	16%
3	Učešće domaćih robaa na tržištu proizvodnje	32.8% (2020)	28.8 % (2022)	40%	50%

Strateški cilj 3: Stvaranje boljeg i inkluzivnijeg zapošljavanja

Iz analize sa raspoloživim podacima (2020. godina), tokom izrade strategije i poslednjih podataka (2022. godina), primećuje se da zaposlenost u proizvodnji po glavi stanovnika ima blag rast, a ne u trendu dostizanja cilja u 2026.

Tabela. 4. Strateški cilj 3: Stvaranje boljeg i inkluzivnijeg zapošljavanja i indikatori delovanja

3 Br.	Strateški i specifični ciljevi, indikatori i akcije	Osnovna vrednost	Zadnji (trenutni) cilj	Privremena meta [2026]	Cilj poslednj e godine [2030]	Strateški i specifični ciljevi, indikatori i akcije	Osnovna vrednost
3	Strateški cilj: Stvaranje boljeg i inkluzivnijeg zapošljavanja						
1	Zaposlenost u proizvodnji po glavi stanovnika	0.0234 (2020)		0.0236		0.0369	0.0459
2	Plate ukupno u proizvodnji u DVP-u (%)	34.5% (2020)		n/a		51.50%	62.90%
3.1	Specifični cilj: Kvalifikovanje i sertifikovanje tehničke radne snage i menadžera preduzeća						
1	Broj akreditovanih institucija za obuku za proizvodne industrije	11 (2021)		17(2022)		20	35
2	Broj usvojenih standarda zanimanja u proizvodnoj industriji	24 (2021)		n/a		40	60
3	Procenat radnika koji pohađaju formalnu obuku u proizvodnji (%)	26.4% (2019)		n/a		35%	42%
4	Broj ISO sertifikata izdatih na Kosovu	n/a		n/a		Prosek BP-a	Prosek BP-a
3.2	Specifični cilj: Promovisanje otvaranja pristojnih radnih mesta u industriji						
1	Deklarisanje broja zaposlenih u proizvodnji prema PAK-u/podacima ankete rada ASK-a	0.756		86.57%(2022)		80%	87%
2	Siromaštvo na posao u proizvodnji	26.6% (2020)		n/a		15%	10%
3	Broj nezgoda na radu u proizvodnji	49 (2021)		60(2022)		0%	0%
3.3	Specifični cilj: Integrisanje žena i mladih u tržište rada i biznisu(poslovanju)						
1	Procenat mladih zaposlenih u proizvodnji u ukupnom broju zaposlenih mladih (%)	10.2% (2021)		10.8% 2022		13.7%	16.5%
2	Procenat žena u ukupnom broju zaposlenih u proizvodnji (%)	15.9% (2021)		17.5% (2022)		20.7%	23.9%

Strateški cilj 4: Olakšavanje kružne i zelene industrije

Cirkulacija i reciklaža u kosovskoj proizvodnji je i dalje veoma ograničena, dok su industrijski otpad i zagađenje značajni. Intenzivna i energetska efikasnost CO₂-a u kosovskom proizvodnom sektoru su poboljšani, ali i dalje zaostaje za uporednim zemljama ZB6, to se dešava zbog niske proizvodnje(generisanja) energije iz obnovljivih izvora.

Osnovna vrednost podataka prilikom izrade strategije bila je 2019. godina, dok je poslednja raspoloživa vrednost 2020. godina, trend emisije CO₂ po jedinici BDP-a je u padu, a nadamo se da će i strategija IRPP uticati na bilo koji mali način na smanjenje emis CO₂ i postizanje privremenog cilja.

Tabela. 5. Strateški cilj 4: Olakšavanje kružne i zelene industrije i indikatori delovanja

4 Br.	Strateški i specifični ciljevi, indikatori i akcije	Osnovna vrednost	Zadnji (trenutni) cilj	Privremena meta [2026]	Cilj poslednje godine [2030]
4	Strateški cilj: Olakšavanje kružne i zelene industrije				
1	Emisije CO ₂ po jedinici DVP-a (kg po PPP USD 2015.)	1.1682 (2019)	1.106 (2020)	0.6	0.3
4.1	Specifični cilj: Podrška preduzećima da povećaju reciklažu i promet u proizvodnji				
1	Bruto dodata vrednost u sektorima koji se odnose na cirkularnu ekonomiju (% ukupnog BDP-a)	0.8% (2020)	n/a	1.0%	1.3%
2	Upotreba recikliranog materijala (%)	n/a	n/a	Prosek BP-a	Prosek BP-a
4.2	Specifični cilj: Podrška proizvodnji i potrošnji zelenih proizvoda				
1	Procenat tržišta od ekološki prihvatljivih proizvoda	n/a	n/a	Prosek BP-a	Prosek BP-a
2	Procenat građana koji često kupuju ekološki prihvatljive proizvode	n/a	n/a	Prosek BP-a	Prosek BP-a
4.3	Specifični cilj: Podrška tehnološkom unapređenju sa fokusom na povećanje energetske efikasnosti i efikasnosti materijala				
1	Intenzitet energije u proizvodnji (Toe/mil. EUR)	339 (pros. 2018-2020)	311 (2021)	250 (2026)	150 (2030)

Strateški cilj 5: Maksimiziranje interne koristi

Kosovsku proizvodnju karakterišu slabi domaći lanci vrednosti i neefikasna upotreba postojećih prirodnih resursa, što rezultira različitim gubicima vrednosti. Između ostalog, to je zbog niskotehnološke proizvodnje, ograničene obrade postojećih prirodnih resursa i uvoznih inputa (materijala i usluga) za proizvodnju umesto da ih obezbedi lokalno.

DVP/Proizvodni rezultat je podatak koji ostaje u nadležnosti ASK-a da se obezbedi, da do ovog izveštajnog perioda nema nekog podataka na koje možemo da se uputimo.

Tabela. 6. Strateški cilj 5: Maksimiziranje interne koristi i indikatori delovanja

5 Br.	Strateški i specifični ciljevi, indikatori i akcije	Osnovna vrednost	Zadnji (trenutni) cilj	Privremena meta [2026]	Cilj poslednje godine [2030]
5	Strateški cilj: Maksimiziranje interne koristi				
1	DVP/Proizvodni rezultat (Proizvod/rezultat)	n/a	n/a	n/a	n/a
5.1	Specifični cilj: Povećanje učešća domaćih inputa u proizvodnji				
1	Uvozna vrednost poluproizvoda (BEC klasifikacija) kao deo DVP-a	169.1% (2020)	277% 2022	133.1%	109.1%
5.2	Specifični cilj: Unapređenje inovacije proizvoda ka proizvodnji veće dodate vrednosti				
1	Procenat firmi koje su predstavile novi proizvod/uslugu	26.9% (2019)	n/a	32% (2026)	40% (2023)
5.3	Specifični cilj: Jačanje veza sa domaćim pružaocima usluga vezanih za industriju				
1	Kupljene domaće usluge od industrije	n/a	n/a	Prosek BP-a	Prosek BP-a

IV. RIZICI I KORACI ZA NJIHOVE REŠAVANJE

IV.1 Problemi i rizici

Tokom praćenja akcionog plana podaci pokazuju da neke od aktivnosti nisu realizovane, ili su delimično realizovane zbog činjenice da je strategija usvojena 29. juna 2023. godine, u ovom slučaju institucije nadležne za sprovođenje aktivnosti nisu uspele da ugrade aktivnosti u svoje godišnje planove.

Uobičajeni rizik nesprovođenja aktivnosti za 2023. godinu, na osnovu sastanaka i razgovora institucija nadležnih za realizaciju aktivnosti, procenjuje se kao nedostatak finansijskih sredstava i dopuna i izmena pravnog okvira posebno za neke aktivnosti MFRT-a, gde je dopuna i izmena zakona potrebna.

Neuključivanje planiranih aktivnosti u akcioni plan strategije, u planove rada od strane institucija nadležnih za sprovođenje aktivnosti, predstavlja rizik nesprovođenja aktivnosti i neostvarivanja konkretnih i strateških ciljeva.

Među preprekama koje utiču na analizu uticaja mera za postizanje strateških ciljeva je nedostatak ili kašnjenje u objavljivanju podataka indikatora, gde se obično podaci iz prethodne godine ne objavljuju u K1 naredne godine.

IV.2 Naredni koraci

Svaki strateški cilj predstavlja jedinstvene izazove koji zahtevaju fokusiranu pažnju, potrebno je da kašnjenja u realizaciji aktivnosti ili promene aktivnosti imaju osnov i opravdanost od institucije nadležnih za sprovođenje aktivnosti.

Članovi međuministarskog koordinacionog tela za praćenje, redovnu procenu, vršenje privremenog pregleda i konačnog pregleda SIRPP-2030 i Akcionog plana 2023-2025, da se staraju da aktivnosti planirane za sprovođenje od strane institucije koju predstavljaju uđu u akcionom planu rada.

MIPT/Departman za industriju, u koordinaciji sa članom međuministarskog tela iz ASK-a, da razmotri mogućnost izvlačenja podataka za indikatore strateških i specifičnih ciljeva, na vreme za izveštavanje (podatke za 2024. godinu da se obezbede od ASK-a, do februara 2024. godine 2025).

Među narednim koracima sprovođenja glavnih aktivnosti, gde se od članova nadležnih institucija traži da sagledaju mogućnosti sprovođenja aktivnosti, su:

Cilj 1, specifični cilj 1.2, aktivnost 1.2.8 „Pružanje olakšica za porez na dobit korporacija za strateške investicije“, ova aktivnost nije realizovana iako je planirana za realizaciju u 2023. godini od strane MFRT-a, kao aktivnost je zatraženo da se ukloni iz akcionog plana, sa MFRT-om treba da se ponovo konsultuje ako se može realizovati u narednim godinama do 2025. godine.

Specifični cilj 1.3, aktivnost 1.3.5 „**Kreiranje modela sporazuma o zaštiti podataka na osnovu važećeg zakonodavstva koji će služiti proizvodnim preduzećima i drugim poslovanjima**“, ova aktivnost da pređe na aktivnost informativne kampanje „**Informisanje poslovanja sa zakonom o zaštiti ličnih podataka i Zakonom o zaštiti poslovnih tajni**“. Gde u okviru aktivnosti „**Dani poslovanja**“ koje organizuje KIESA, u 7 regiona Kosova, oko 500 poslovanjima biće obavešteno o zakonima o kojima je reč.

Specifični cilj 1.4, aktivnost 1.4.3 „**Izrada akcionog plana koji utvrđuje korake koje će da preduzme Kosovska direkcija za akreditaciju (DAK) kako bi ispunila uslove za punopravno članstvo u Evropskoj organizaciji za akreditaciju (EA)**“, da se radi u izradi akcionog plana za ispunjavanje uslova za članstvo u EA.

Cilj 2, specifični cilj, 2.3, aktivnost 2.3.2 „**Unapređenje uvoznog tarifnog režima radi obezbeđenja zaštite strateških proizvoda**“, ovu aktivnost treba analizirati i videti da li postoje mogućnosti za unapređenje tarifnog režima, poštujući SST i druge sporazume na snazi i analizirajući praksu drugih zemalja.

Cilj 3, specifični cilj 3.1, aktivnost aktivnost 3.1.4 „**Uspostavljanje programa zapošljavanja u proizvodnji u okviru Aktivnih mera tržišta rada**“ (mere: pripravnički staž na radnom mestu i subvencionisanje plate), Agencija za rad da analizira aktivnosti strategije i da ugradi u planirane aktivnosti ili programe.

Specifični cilj 3.3, aktivnost 3.3.1 „**Organizovanje nedelje žena u industriji**“ KIESA, treba da proširi već tradicionalnu aktivnost „**Žene u biznisu**“, organizovanjem konferencija, predstavljanjem uspešnih priča kosovskih poslovnih žena, itd.

Cilj 4, specifični cilj 4.3, aktivnost 4.3.1 „**Razvoj programa za ulaganje u zelenu tehnologiju u proizvodnoj industriji**“, MIPT konkretno Departman za industriju da se konsultuje sa EBOR-om o mogućnosti sprovođenja aktivnosti.

Cilj 5, specifični cilj 5.2, aktivnost 5.2.2 „**Smanjenje poreza na prihode korporacija za velike proizvodne kompanije koje ulažu u odabrane inovativne subjekte**“, od strane MFRT-a, kao aktivnost je zatraženo da se ukloni iz akcionog plana, da se još jednom konsultuje MFRT da li se može realizovati u narednim godinama do 2025. godine.